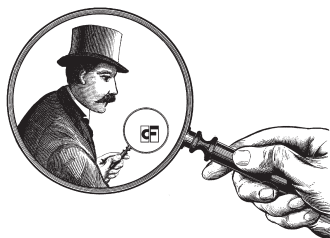

І С Т И Н И

АРТУР КОНАН ДОЙЛ

ЯК ВАТСОН
НАВЧАВСЯ
ХИТРОЦІВ

Харків
«ФОЛІО»
2019

УДК 821.111
Д62

Серія «Істини» заснована у 2017 році

Переклад з англійської
Є. М. Тарнавського

Художник-оформлювач
О. А. Гугалова-Мешкова

ISBN 978-966-03-7836-0
(Істини)
ISBN 978-966-03-8390-6

© Є. М. Тарнавський, переклад українською, 2019
© О. А. Гугалова-Мешкова, художнє оформлення, 2019
© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2017

ЛЮДИНА З РОЗСІЧЕНОЮ ГУБОЮ

Айса Вітні, брат високоповажного Ілая Вітні, доктора філософії та директора Теологічного коледжу Святого Георгія, привчився курити опій. Ще в коледжі, прочитавши якусь книжку Томаса де Квінсі, в якій описуються сни і відчуття курця опію, він став підмішувати зілля до свого тютюну, щоб і собі пережити те, що пережив той письменник. Як і багато інших, він хутко переконався, що пристратитися до куріння набагато легше, ніж покинути цю звичку, і впродовж багатьох років залишався рабом своєї пристрасті, що вселяла жаль і жах усім його друзям. Я досі бачу перед собою його жовте, набрякле обличчя, його очі з важкими повіками та звуженими зіницями, його тіло, що безсило лежить у кріслі, — жалюгідні руїни людини.

Одного вечора, в червні 1889-го, якраз тоді, коли починаєш уже позіхати та зиркати на годинник, у моєму помешканні пролунав дзвіночок. Я випростався в кріслі, а дружина, опустивши своє шитво на коліна, невдоволено скривилася.

— Пацієнт! — припустила вона. — Тобі доведеться йти до хворого.

Я зітхнув, бо незадовго до цього повернувся додому після цілого дня виснажливої роботи. Ми почули звук дверей, що відчиняються, і чийсь квапливі кроки в коридорі. Двері нашої кімнати розчахнулися, і ввійшла леді в темній сукні, з чорною вуаллю на обличчі.

— Даруйте, що вдерлася настільки пізно, — почала вона, але раптом втратила самовладання і кинулася до моєї дружини, обійняла її та заридала у неї на плечі. — Але маю таке горе! — вигукнула вона. — Мені дуже потрібна допомога!

— Та це ж Кейт Вітні, — впізнала дружина, піднявши вуаль гості. — Як ти налякала мене, Кейт! Мені й на гадку не спало, що це ти.

— Звертаюся до тебе, бо вже й не знаю, як мені бути.

Це було звичним явищем. Люди, з котрими траплялося лихо, прямували до моєї дружини, як птахи на маяк.

— І добре вчинила. Сідай зручніше, випий вина з водою та кажи, що трапилося. Можливо, хочеш, аби я відіслала Джеймса спати?

— О ні, ні! Від медика я також чекаю поради та допомоги. Мова йде про Айсу. Ось уже два дні, як він не повернувся додому. А я так боюся за нього!

Не вперше вона згадувала при нас про свого нещасного чоловіка — зі мною як із лікарем, а з дружиною — як зі своєю старою шкільною подругою. Ми втішали та заспокоювали її як могли. Чи знає жінка, де перебуває її чоловік? Чи не можна поїхати за ним і привезти його додому?

Виявилось, що це цілком можливо. Дружина знала, що останнім часом її чоловік зазвичай курих опій у кублі, яке влаштували на одній із східних вулиць Сіті. Досі

його оргії завжди обмежувалися одним днем і до вечора він приповзав додому в повній знеможі, зовсім розбитий, але цього разу не з'являється вже дві доби і, як зазвичай, валяється там серед усіляких підозрілих індивідів, вдихає отруту або відсипається після куріння. Жінка майже була переконана, що він перебуває саме там, у «Золотому барі» на Аппер-Свондем-лейн. Але що вона може вдіяти? Як може вона, молода, сором'язлива та боязка молодиця, увійти в таке місце і видерти свого чоловіка з юрби покидьків?

Чи не піти нам із нею разом? Втім, навіщо йти їй самій? Я лікував Айсу Вітні й як його лікар міг вплинути на пацієнта. Без неї мені буде навіть легше впоратися з хворим. Я пообіцяв нещасній, що впродовж найближчих двох годин посаджу її чоловіка в кеб та відправлю додому, якщо він справді заліг у «Золотому барі».

Через десять хвилин, покинувши затишну вітальню, я вже мчав в екіпажі на схід. Я знав, що мене чекає доволі дивна річ, але насправді вона виявилася ще дивнішою, ніж очікував.

Спочатку все йшло, як по маслу. Аппер-Свондем-лейн — брудний провулок, що тягнеться позаду високих корабельень, які пролягли на схід уздовж північного берега ріки, аж до Лондонського мосту. Кубло, яке я шукав, розташувалося в пивниці між брудною крамничкою та шинком. У цю чорну діру, як у печеру, провадили круті сходи. Посеред кожної сходинки утворилася ямка — така сила-силенна п'яних ніг спускалася і підіймалася ними.

Велівши візнику чекати, я спустився донизу. При мерехтінні газової лампи, що висіла над дверима, я намацав клямку й увійшов у довгу низьку кімнату, заповнену гус-

тим коричневим димом. Попід стінами стояли дерев'яні нари, як на баку корабля з емігрантами.

Крізь морок я не без зусиль розгледів непорушні тіла, що розляглися в дивних, фантастичних позах: зі згорбленими плечима, підібганими колінами, закинутими назад головами та підборіддями, що стирчали вгору. То там, то тут я помічав темні, згаслі очі, що безглуздо витріщалися на мене. У темряві спалахували крихітні червоні вогники, що гаснули в міру того, як зменшувалася кількість отрути в маленьких металевих трубках. Більшість лежали мовчки, інші щось бурмотіли собі під ніс, а деякі бесідували дивними низькими монотонними голосами, то збуджуючись і кваплячись, то раптово замовкаючи, при цьому ніхто нікого не слухав — кожен був поглинений винятково власними думками. У найдальшому кінці приміщення стояла маленька жаровня з розпеченим вугіллям, біля якої на триногому ослоні сидів високий, худий старигань, котрий опустил підборіддя на кулаки, поклав лікті на коліна і незворушно лупав очима на вогонь.

Як тільки я увійшов, до мене кинувся засмаглий маляець, простягнув мені люльку, порцію опію і вказав на вільне місце на нарах.

— Дякую, я не планую тут залишатися, — заявив я. — Тут десь має бути мій приятель, пан Айса Вітні. Є потреба погомоніти з ним.

Праворуч від мене щось ворухнулося, я почув чийсь вигук, задивився в пітьму і побачив Вітні, котрий вилупився на мене, блідий, похмурий і весь скуйовджений.

— Боже, та це ж Ватсон! — вимовив він.

Він перебував у стані дуже сумної реакції після дурману.

— Котра тепер година, Ватсоне?

— Майже одинадцята.

— А який сьогодні день?

— П'ятниця, 19 червня.

— Невже? А я думав, що ще середа. Ні, сьогодні середа. Зізнайтеся, що ви пожартували. Із якого б це дива так лякати людину!

Він затулив обличчя долонями та зарюмсав.

— Кажу вам, що сьогодні п'ятниця. Ваша дружина чекає вас уже два дні. Вам справді має бути соромно!

— Я і соромлюся. Але ви щось наплутали, Ватсоне, я тут усього кілька годин. Три люльки... чотири люльки... забув скільки саме! Але я поїду з вами додому. Не хочу, щоб Кейт хвилювалася... Бідна маленька Кейт! Подайте мені руку. Маєте кеб?

— Маю. Чекає біля дверей.

— У такому разі, я їду негайно. Але я їм винен грошей. Дізнайтеся, скільки я заборгував, Ватсоне. Я зовсім розм'як і ослаб. Не маю сили навіть розрахуватися.

Вузьким проходом між двома рядами сонних, затримуючи дихання, щоб не вдихати отруйних випарів дурман-зілля, я пішов шукати господаря. Підійшовши до високого стариганя, котрий сидів біля жаровні, я відчув, що мене хтось смикає за рукав, і почув шепотіння:

— Пройдіть повз мене, а потім озирніться.

Ці слова я почув дуже чітко. Їх міг вимовити лише дідуган, котрий сидів поруч зі мною. Однак у нього, як і раніше, був такий вигляд, ніби він занурений у себе і нічого навкруги не помічає. Чоловік був сухоробрий, зморщений, згорблений під тягарем років. Трубка з опієм висіла у нього поміж колін, немов вивалившись зі знесилених

ЗМІСТ

Людина з розсіченою губою	3
Пригода з мідяними буками	34
Пригода з бісовою ногою	67
Пригода зі строкатою стрічкою	99
Пригода з трьома студентами	132
Пригода з чоловічками в танці	155
Пригода з Чорним Пітером	187
Як Ватсон навчався хитрощів	214